

lámvonala, illetve párhuzamos vonalköteggel díszített cserepek voltak, amelyek a kora Árpád-korra keltezhetők.

A leletek a váci Tragor Ignác Múzeumba kerültek.

KŐVÁRI KLÁRA

#### 155. Gyál, 3. számú lelőhely

(Pest megye) B, Á

Az M0 autópálya Pest megyei szakaszának építését megelőző régészeti feltárás során az M5 autópálya és az M0-4 főút csomópontja közti szakaszon, valamint a 4. sz. főút – Vecsést és Üllőt elkerülő – nyomvonalán dolgoztak 2003. március és november között a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai. Geodéta Szánthó Dániel, térinformatikus Zoltán S. Péter vezetésével Progli Szabolcs és Tóth Károly. A teljes feltárás koordinátora: Tari Edit.

A lelőhely az M5 autópálya gyáli leágazásánál elterülő dombot foglalja magába. 2003-ban az autópályától Ny-ra eső – mintegy 90 000 m<sup>2</sup>-en elterülő – dombhát és domboldal kutatását végeztük el, melynek során felszínre került a 2002-ben az út mindkét oldalán feltárt település D-i, DNy-i széle.

Az ideai munkálatok során napvilágot látott – az összesen 55 régészeti objektum között – 5 Árpád-kori földbe mélyített lakóház, melyek közül egy a dombhát legmagasabb részén, 4 pedig attól mintegy 400 m távolságban helyezkedett el. A házakon kívül a domb nyugati lankáján számos árkot találtunk, melyek többsége – a néhány Árpád- és bronzkori kivételével – leletek hiányában nem volt keltezhető. A házak közelében több szeméttároló gödört is feltártunk.

A lelőhely objektumainak leletanyaga (bekarcolt csigavonalas, hullámvonalas, hullámvonal-köteges, beszürkált, körömbenyomkodásos, rádlis díszítésű, szürke fazekak, fehér kerámia, cserépbogrács, palack, „bécsi fazék” stb.) arra utal, hogy az egykori falu a 11–14. század között volt lakott. Árpád-kori leletkörnyezetben találtuk a korszakban egyedülálló, egész külső felületén zöld mázzal és rátett „sodort” mintával díszített korsót, melynek a lelőhely két, egymástól távol eső részén kerültek elő a darabjai.

SZABÓ LEVENTE

#### 156. Gyál, 7. számú lelőhely

(Pest megye) B, Sza, Kö, Kú, Ú

A lelőhelyen 2003 nyarán 121 őskori, szarmata és kora középkori telepjelenséget tártunk fel. A homokos terület sík jellegét kisméretű, lepusztult, de még ma is érzékelhető kiemelkedések törik meg, melyek körül a mélyebben fekvő részeken vízzáró rétegek alakultak ki.

Ehhez a sajátos geológiai környezethez alkalmazkodva alakította ki itt élőhelyét a középső bronzkori népesség egy csoportja. Településük ÉNy-i, DNy-i, ÉK-i vége ismert, a DK-i része a felszíni leletek alapján, a

nyomvonalon kívül mintegy 100 méteren keresztül folytatódik. A korszakba sorolható objektumok kivétel nélkül gödrök, melyek területileg két nagyobb csoportban tömörülnek. A köztük lévő üres rész a terület legmagasabb pontja, ahol a felszíni gyűjtés során a leg-sűrűbben fordultak elő cserepek. A látszólagos ellentmondást a homokhát erőteljes eróziójával magyarázhatjuk, melynek során elpusztult a település feltételezhető központja. A gödrök alakja kerek, általában egyenes falúak, aljuk íves profilú, mélységük az említett kiemelkedéstől távolodva nő. A kerámiaanyag szegényes, egy félig megmaradt fülesbögrén, s néhány mészbetétes töredéken kívül érdekességgel nem szolgált. A korszak fémművességének néhány díszítetlen bronzlemeztöredék, illetve egy félbetört fűjtatócső-vég állít emléket. A lelőhelyet a leletanyag alapján a koszideri korszak elé soroljuk.

A szarmata kort három gödör képviselte.

A középkorban egy 2,5×2,5 m alapterületű ház épült a területen, melynek mind a négy fala mentén, annak közepe táján egy-egy cölöplyuk helyezkedett el. A ház belsejében további cölöplyukak és egy munkagödör került elő.

A területen még számos kora újkori árok és 2 bizonytalan korú kút látott napvilágot. A lelőhelyet kétség kívül az őskori település teszi érdekessé, s bár ennek anyaga szegényes, a telep nagy része pedig elpusztult, a földrajzi környezethez való viszonyulása alapján településszerkezeti szempontból figyelemreméltó eredménnyel szolgált.

Munkatársak: Szanyi Brigitta régész, Szászvári Linda, Szöllősi Géza régésztechnikusok.

#### 7A számú lelőhely

Elvégeztük a jelentős mértékben már elpusztult lelőhely szondázását. A szondaárkok által közrezárt terület 20 500 m<sup>2</sup>. Összesen 12 régészeti objektumot találtunk, ezeken a helyeken kisebb felületeket lehumusztunk. A nem túl nagyméretű lelőhelyen főleg árkokat (négy-szögletesek) és néhány kutat találtunk újkori leletanyaggal.

SZABÓ LEVENTE – PÉTERVÁRY TAMÁS

#### 157. Gyál, 8. számú lelőhely

(Pest megye) Kö

A lelőhelyen 2003. augusztus vége és november eleje között egy középkori település feltárásába kezdtünk. Az eddig megkutatott objektumok többsége (63) gödör. Ezek alakja változatos, nagy részük azonban kerek, sekély. Az eddig előkerült kerek kutak függőleges falúak voltak, nagyjából 0,5 m mélységben lekerekített téglalap alakúra szűkülve mélyültek tovább. Területi elhelyezkedésük is figyelemre méltó, egymástól nagyjából 5 m távolságban, egy egyenes vonal mentén helyezkedtek el.

A település házait kis, 2–4-es csoportokba rendeződve találtuk. Az uralkodó széljárásnak megfelelő ÉNy-



DK-i tájolásuk megfelel az árkok által határolt területek térbeli elhelyezkedésének is. Idáig egyetlen ház feltárására került sor. Ez egy 3,5×4,5 m alapterületű, lekerekített sarkú, kissé trapezoid alakú épület. Bejárata a ház déli, szélmentes sarkánál található. Ezzel szemben, a ház keleti sarkában találtuk a kemencét, melynek fala mintegy 30 cm magasságban állt. A fal ívéből arra következtethetünk, hogy a kemence eredetileg sem lehetett fél méternél magasabb. A szemközti, nyugatra fekvő sarokban találtuk meg a ház munkagödrét. Ennek mélyebbre ásott fele kitapasztott volt, a tapasztás pedig néhány helyen átégett. A gödör magasabb felében három kisméretű, hegyesen végződő, egymástól egyenlő távolságban fekvő (20 cm) lyuk jelentkezett. A ház rövidebb oldalának szélein rendre megtaláltuk a szelementartó cölöpök számára ásott lyukakat, s a hosszabbik oldalak belső szomszédságában további két-két cölöplyukra bukkantunk. A ház falai mentén végig megfigyelhetjük az agyagos földből döngölt bélést. Az épület elhagyásakor a cölöpöket eltávolították, melynek során a kiékelésükre használt kövek a cölöplyukak belsejébe estek. A település kerámiaanyagában főleg a vízszintesen körbefutó rovátkolású, szemcsés anyagú edények domináltak, azonban néhány árokban – és az említett házban is – találtunk szürkés-barnás színű, tapintásra feltűnően sima, mázas töredékeket. Mindez alapján lelőhelyünket a 14. századra keltezzük.

A lelőhelyen a lehumuszolt terület mintegy harmadát sikerült idén feltárni. A település nyomvonalba eső részének teljes feltárására a következő évadban kerül sor.

Munkatársak: Szanyi Brigitta régész, Szászvári Linda, Szöllősi Géza régésztechnikusok.

PÉTERVÁRY TAMÁS

#### 158. Gyál, 9. számú lelőhely

(Pest megye) B, Szk, Á

A lelőhely a Gyáli csatorna és egy telepített nyárfaerdő között fekszik. 2003. július 3-án elkezdtük a gépi humuszolást a kitűzött nyomvonalszakaszon. A teljes rendelkezésre álló terület, azaz a lelőhelyszakasz 90 százalékban fedett régészeti jelenségekkel. A gépi humuszolás során közel 40 ház, árokrendszerek, gödrök, kutak, kemencék feltárásra kerültek elő. A terület ÉK-i végén a nyárfaerdőnél több kút és feltehetően „karámárok” kerültek elő, melyek lekerekített sarkú, téglalap alakú területet kerítettek, valamint pár gödör. A terület középső szakaszán sűrűsödnek a házak, melyek sorokat alkottak. A területen különféle irányba futó és egymást keresztező árkok mindenütt megtalálhatók. Ezek közül kiemelendők a nagyobb négyszög alakú területeket lekerítő. Pontos funkciójuk idáig kérdéses, feltehetően telekhatárokat jelöltek ily módon. 2003. november elejéig 383 objektumot tártunk fel, köztük 192 gödröt, 29 házat, 10 kutat, 139 árkot, 1 gödröt zsugorított temetkezéssel (szkíta?), 6 cölöplyukat, 5 kemencét, 2 tűzhelyet.

A lelőhely ÉK-i felében koncentrálnak a szkíta, illetve feltehetően bronzkori objektumok. DNY-on pedig eddig csak Árpád-kori objektumok kerültek elő. A legtöbb objektumból azonban (főleg az árkokból) jellegtelen, kézzel formált kerámia került elő. Ezek kor meghatározása kérdéses. A lelőhely tovább terjed a Gyáli csatorna túloldalán, valamint a nyárfaerdő alatt is feltehetően. A feltárást a következő évben folytatjuk.

Munkatársak: Antoni Judit régész, Balogh András régészhallgató (JPTE), Kaptár Ildikó, Nyikus Krisztián régésztechnikusok.

NAGY ANDREA

#### 159. Gyál, 13. számú lelőhely

(Pest megye) Kö

A lelőhelyen 2003. július 28. és szeptember 9. között folytattunk régészeti feltárást. A terület a környezetéhez képest kissé mélyebben fekszik. Az altalaj agyagos homok. Az ásatás során 15, főként a középkorba tartozó gödör, 3 szintén középkori épület, illetve számos árok (középkor, újkor) látott napvilágot.

Az egyik árok egy 30×22 méteres lekerekített téglalap alakú részt határolt, s tájolását tekintve a többi árok is alkalmazkodott ehhez a rendszerhez. A gödrök sekélyek voltak, alakjuk kerek, vagy ovális, betöltésük fekete, kormos. Az épületekhez közeli gödrökben vastárgyak (kések, szögek) kerültek elő.

Az épületek közül az egyik 3,2×2,8 m nagyságú, lekerekített téglalap alakú, közepén egy ovális gödörrel. Valószínűleg gazdasági céllal épült. A másik két épület lakóház, egyikük egy beltéri, másikuk egy bel- és egy kültéri, a házból fűthető kemencével volt felszerelve. Ez utóbbi tüzelőfelszínét állatcsontokkal rakták ki. Mindkettő esetében a beltéri kemencével szemközti oldalon megtaláltuk a korszak házára jellemző munkagödröt is. Az épületek betöltéséből vastárgyak, főleg kések kerültek elő.

Munkatársak: Szanyi Brigitta régész, Szászvári Linda, Szöllősi Géza régésztechnikusok.

PÉTERVÁRY TAMÁS

#### 160. Gyál, 14. számú lelőhely

(Pest megye) Kö

2003. augusztus 11. és október 1. között egy középkori település gazdasági részének a nyomvonalba eső részén végeztünk feltárást. Összesen 17 objektumot tártunk fel. A lelőhelyen három kb. 30×20 m kiterjedésű, lekerekített téglalap alakú területhatároló árkot, s további, a lekerekített részek rendszeréhez alkalmazkodó árkokat (tizenhárom), illetve 4 gödröt tártunk fel. Az árkok valószínűleg állattartás céljából készültek, betöltésükben rendkívül sok szarvasmarha, illetve kiskérődző csontja került elő.

A területet a 8-as számú lelőhelyen feltárt középkori település objektumaitól csak egy 30–35 méteres üres sáv választja el. A két településrész minden bizonnyal szerves egységet alkot.